

Lutherläsaren 77

INNEHÅLL

LEDAREN. Nattvardsfrågor.

Av Kristian Norrback..... 3

DOMSÖNDAGEN.

En påminnelse om den dubbla utgången. Dan. 12:1-3.

Av Otto Granlund..... 8

LUTHER OM DAN. 12:1-12.

Texten utvald och översatt av Kristian Norrback..... 14

LUTHER OM MATT. 13:47ff.

Texten utvald och översatt av Kristian Norrback 22

SAMTIDEN UNDER LUPPEN. Analys av kyrkliga företeelser i vår samtid. Kommentar av Otto Granlund..... 24

LUTHER OM JOH. 1:14.

Texten utvald av Johan Lindqvist..... 27

JULTIDEN.

Matti Roininen om Joh. 1:14.

Texten utvald och översatt av Markus Saarinen..... 31

LUTHER OM JES. 60:iff.

Texten utvald av Johan Lindqvist 33

LUTHER OM NYÅRSDAGENS EPISTELTEXT, Tit. 3:4-8.

Texten utvald av Johan Lindqvist 39

REDAKTIONSROUTAN..... 43

LUTHER OM MATT. 20:1-16 på 3 s f fastetiden (Septuagesima).

Texten utvald av Markus Saarinen..... Bakpärmen

PÄRMBILD: *Den yttersta domen*, datorgrafik av Markus Saarinen.

LUTHERLÄSAREN

NR 77 – NOVEMBER 2015

Nattvardsfrågor

Av Kristian Norrback

En del frågor kring Nattvarden verkar på något sätt "tidlösa" då de återkommer tid efter annan. Man kan sortera dem i 1) teologiska frågor om vad Nattvarden är ("Nattvarden – vad är det?"), och i 2) pastorala och ekumeniska frågor om hur Nattvarden förvaltas rätt i kyrkan (Hur? Av vem? För vem? Med vem?).

Några exempel på aktuella frågor om hur Nattvarden firas konkret i gudstjänsten är: Ska brödet och bägaren lyftas upp före Instiftelseorden? Vad ska nattvardsbönen innehålla utöver Instiftelseorden? Ska prästen synligt bryta en (särskild, stor) oblat? Ska vinet blandas med vatten?

Ska brödet och bägaren lyftas upp efter konsekrationen (elevation)? Eller efter sändningsorden – som är praxis i våra sammanhang? Ska brödet, vinet, ”efterkonsekreras” om de tar slut under utdelningen? Ska överblivet bröd och vin förtäras? När och hur?

En aktuell nattvardsfråga av annat slag i vårt finlandssvenska sammanhang är biskop Björn Vikströms uttalade önskan att medlemmar trots olika teologisk syn ska ”dela samma nattvardsbord”. Den närmast till hands liggande ”olikheten” är synen på prästämbetet, och den frågan hänger olösligt ihop med frågor som Bibelns auktoritet i kyrkan, och vad kyrkan är teologiskt. Utskrivet på ren svenska: en medlem som inte är övertygad om kvinnliga präster ska ändå uttrycka något slags ”enhet” vid Nattvardsbordet (alternativt: en medlem som inte godkänner att man kan vara avvisande till kvinnliga präster ska manifesteras ”enhet” med de förstockade vid sakramentet).

Det är svårt att förstå resonemanget bakom. Det kunde vara något av följande: 1) Nattvard kan firas helt oberoende av lärouppfattning, eller 2) ”De andras” avvikande uppfattning är betydelselös, eller 3) den egna synen är betydelselös.

En orientering i hur Nattvarden har förvaltats i kyrkohistorien, eller en enkel kontroll av hur stora, gamla kyrkor (katolska, ortodoxa kyrkor) fortfarande förhåller sig till ”öppet nattvardsbord” tänds rött ljus för tänkesättet (1). ”Öppet nattvardsbord” är en nyhet. Resonemangen (2) och (3) väcker frågan varför samtidigt rigorösa säkerhetsåtgärder vidtas mot ”de andra” (behörighet för tjänster m.m.) om nu lärouppfattningarna inte är så viktiga. Det är svårt att hålla ihop det att ta både ”de andras” och sin egen syn på allvar, och att önska uttryck för ”enhet” vid kyrkans heligaste ting, Natt-

varden. En fördjupning av de här frågorna leder till teologin för Nattvardens "vad": är det *möjligt* att Nattvarden tjänar som enhetsmanifestering som är problematisk från början – eller är det *tillåtet* att Nattvarden används för sådana syften?

När det gäller de konkreta frågorna om gudstjänstbruket som räknades upp här, kanske någon avfärdar dem som onödigt härmande av "katolskt" sätt, eller som "smakfrågor" – man kan göra si eller så. Då ska sägas att flera av dem är aktuella i *"Handledning för högmässan"* som biskopsmötet godkänner. Vidare får vi komma ihåg att 1) handhavandet med kyrkans heligaste ting inte är något som vi får förhålla oss lättsinnigt till ("gör som du vill, kvittar lika"), och 2) den kristna *läran* – som det kommer an på först som sist – *uttrycks* först i de ord vi använder, men också i de handlingar vi utför.

"Tjäna Herren med glädje. Handledning för högmässan" som biskopsmötet godkänt senast 2000 och 2009 anger det som en möjlighet att bryta en större oblat, "prästoblat", "brödsbrytelse", och att vatten "kan" blandas i vinet då det hålls i kalken. I den tidigare handledningen från biskopsmötet 1983 fanns nästan ingenting av det här. Men man noterar att biskopsmötet 1983 sade "Det kvarblivna konsekrerade vinet bör ... tas ur bruk på ett för nattvarden värdigt sätt." Om oblaterna sägs ingenting, och vad det värdiga sättet är får läsaren själv fundera ut. 2000 sägs ingenting om detta, medan handledningen 2009 anvisar "Om en liten del av de konsekrerade nattvardselementen blir över, förtärs de efter att nattvardens utdelning är över, t.ex. i sakristian efter högmässan." Prästen är ändå lämnad i sticket om en större mängd bli över. Vi ser att flera av de här frågorna är aktuella och tydligen i stöpsleven.

En lutherläsare söker vägledning också för de många nattvardsfrågorna hos Luther och reformationen. Även om Nattvarden inte hörde till de första frågorna i reformationen – det var frågan om avlaten, och vidare om Påvens auktoritet – kom nattvardsfrågor snabbt att spela en central roll under 1520-talet. Det var inte en enda frågeställning, utan en rad problem som mötte: 1) rådande kyrkpraxis från medeltiden, där inte mottagandet av sakramentet längre är huvudsaken, ”mässoffret”, och undanhållandet av bågaren från lekmännen (i sak frågan om Nattvardens innebörd); 2) avgränsning mot ”svärmarnas” okontrollerade bruk (bland annat i Wittenberg vintern 1521/22), och 3) det sista skedet, avgränsningen mot Zwingli och de ”reformertas” förnekande av Kristi verkliga närvaro i Nattvarden (igen frågan om Nattvardens ”vad”).

Mera konkreta frågor möter också med Luther. I fråga om vatten i vinet reflekterar Luther kort över saken i samband med Tyska mässan, och kommer till att han personligen föredrar oblandat vin som symbol för ”det rena evangeliet”. Frågan om upplyftandet av brödet och kalken har varit särskilt besvärlig. Innebär den att ”offra” elementen till Gud, före (obs.) konsekrationen, eller är den en ”förkunnelse” för församlingen, eller är den tillbedjan, och i såfall, av Kristus eller också av elementen bröd och vin? Luther uttalar sig om saken så länge han levde, ibland accepterande, ibland med förhoppningen om att bruket ska försvinna ”då de kristna är mogna för det”. Så möter den ännu i Konkordieformeln från 1570-talets uppgörelser (VII, det som förkastas (19)), och i Uppsala mötes beslut som ”upphöijelsen” (SKB s. 708), där man får intrycket att frågan är olöst i Sverige-Finland också på 1590-talet.

I *Lutherläsaren* strävar vi efter att framöver referera några viktiga luthertexter om Nattvarden, från den tidiga "Predikan om det nya testamentet, det är den heliga mässan" från 1520 (från Wartburg) åtminstone till "Om Kristi Nattvard. Bekännelse" från 1528, som var ett slags bokslut för striderna med zwinglianerna, och låta dem komma i samtal med våra frågor idag.

Om Gud vill och vi får leva.

Härmed inbjuds varje intresserad läsare

till servicestationen **Pörteborg*** i Pörtom, Närpes,

söndagen den 15 november kl. 16

för att diskutera

**lutherdomens nuläge och framtid i
Svenskfinland med särskild fokus på
Österbotten.**

Markus Saarinen och Lasse Lövdahl håller korta inledningar, varefter ordet är fritt.

Möjlighet för middag och/eller kaffe finns innan mötet börjar. Man äter och dricker för egna pengar.

* Velkmossvägen 1, 66270 Pörtom.

Domsöndagen, tredje årgången

*En påminnelse om
den dubbla utgången*

Av Otto Granlund

På den tiden skall Mikael träda upp, den store fursten, som står som försvarare för dina landsmän. Det kommer en tid av nöd, som inte har haft sin like ända från den dag då människor blev till, ända till den tiden. Men på den tiden skall alla bland ditt folk bli frälsta som finns uppskrivna i boken. De många som sover i mullen skall vakna, några till evigt liv, andra till förakt och evig skam. De förståndiga skall då lysa som himlavalvets ljus, och de som har fört många till rättfärdighet, som stjärnor, alltid och för evigt (Dan. 12:1-3).

Världen är på väg mot sin undergång. Vår tidsålder håller på att ta slut. Vi lever i de yttersta tiderna, då Jesu återkomst dag för dag och timme för timme närmar sig. Ännu vet vi inte när det händer, men den dagen kommer då Mäniskosonen återvänder för att skilja fåren från getterna (Matt. 25:32).

När kyrkoåret avslutas får vi kristna bli påmindas om den här verkligheten, som var känd redan i det forna Israel. Det som en gång börjat skall också nå sitt slut. Den värld som en gång skapades av Gud skall en gång få sitt slut genom Guds dom. All den synd som en gång vid syndafallet fick inträde i Guds goda skapelse skall få sin rätta dom.

Vid den domen kommer inte alla att klara sig helskinnade. Också den här sanningen lät Gud sitt folk få veta redan i det gamla förbundet, bland annat genom

sin profet Daniel. Var och en av oss kommer att uppväckas, men inte alla skall få evigt liv. Daniel profeterar: **”De många som sover i mulden skall vakna, några till evigt liv, andra till förakt och evig skam.”**

Vetskapen om den dubbla utgången kan kännas skrämmande, eftersom den ställer oss inför den fråga som var och en av oss måste ställa sig själv: Hur skall det gå för mig? Finns mitt namn uppskrivet i boken? Skall jag få vakna och uppstå till evigt liv, till gemenskap med Gud och alla hans heliga?

En nödvändig påminnelse

Påminnelsen om den dubbla utgången är viktig för oss, eftersom vi lever i en värld som gör sitt allt för att förtränga det faktum att slutet kommer, och att det inte blir lika för alla. Människan har en tendens att blunda för det hon inte kan kontrollera.

Därför är Gud, den egna döden och evigheten är något som hon helst tiger om.

Den här förnekelsen syns så väl i den enskilda människans liv som också på det samhälleliga planet. Människan lever sitt liv och planerar för framtiden, som om hennes egen död inte hela tiden skulle stå bakom knuten. Regenter och regeringar utlöser varandra och strävar efter större välfärd, som om inte den nöd, som också kan ses runt omkring oss, inte en dag skulle komma över varje land och folk. Ännu vet vi inte om Norden skall dras in i den nöd som redan kan ses på andra håll, men ett är säkert: ”Det kommer en tid av nöd, som inte har haft sin like ända från den dag då människor blev till, ända till den tiden.”

Hur är det ställt med dig? Planerar du för framtiden, som om du skulle förmå att kontrollera den? Läger du upp planer för vad du skall

göra imorgon, vem du skall träffa, hur du skall kunna komma vidare på karriären, eller hur du skall bygga åt dig själv? Eller har du rentav skaffat dig en av-gud i form av pengar och egendom, så att du samlar på dig, utan att alltid ens veta hur du rätt skall använda dig av det du har? Kom ihåg det som Sankt Jakob skriver: "Lyssna nu, ni som säger: 'I dag eller i morgon ska vi resa till den eller den staden, stanna där ett år och göra affärer och tjäna pengar.' Ni vet inget om morgondagen. Vad är ert liv? Ni är en dimma som syns en liten stund och sedan försvinner. I stället borde ni säga: 'Om Herren vill och vi får leva ska vi göra det eller det'" (Jak. 4:13-15).

Oroar du dig för ditt folk och hur det skall gå för ditt land? Låter du dig skrämmas av en långvarig ekonomisk recession, av flyktingström-

mar som tycks vara omöjliga att hejda, eller av krig som blossar upp vid Europas gränser? Kom då ihåg vad Gud säger till sitt folk genom profeten Daniel. Det kommer en tid av nöd, och det är oundvikligt att den kommer. Glöm inte heller vad Herren Jesus själv vittnar om: **"Ni kommer att höra stridslarm och rykten om krig. Se då till att ni inte blir skrämda. Sådant måste hända, men det är ännu inte slutet. Folk ska resa sig mot folk och rike mot rike, och det ska bli svält och jordbävningar på många platser"** (Matt. 24:6-7).

Låt dig inte bli förförd av tidsandan och förnekelsen av det som måste komma. Lagg inte heller ditt hopp till förnekandet av den dubbla utgången, eller till de falska profeter och messiasgestalter som lovar mycket men i slutändan ger väldigt lite. Handla i stället förståndigt,

väl medveten om den dubbla utgången och det löfte som Daniel profeterar om att skall gå i uppfyllelse efter en tid av nöd: **"Men på den tiden skall alla bland ditt folk bli frälsta som finns uppskrivna i boken."**

Det frälsta folket

Den som är vis och förståndig begrundar det faktum att döden är en realitet och att människan inte slutar existera vid sin kroppsliga död. Han tar också vara på det budskap som Guds ord vittnar om, att det kommer en stund då Guds folk slutligen avskiljs från alla andra människor. Han tar vara på varningen om en evig skam och löftet om ett evigt liv. Men var skall den visheten gå att finna? Hur skall man få tillträde till det folk som blir frälst? Och hur kan man få sitt liv uppskrivet i den bok som avgör hur vars

och ens evighet kommer att bli?

Att Gud finns, att han skapat allt som finns och att han bestraffar synden är inget som i och för sig skulle vara hemligt för människan. Men hennes förstånd har blivit fördunklat genom hennes synd, så att hon inte av sig själv kan hitta vägen till Guds gemenskap och frälsningen i honom (Rom. 1:18-25). Därför måste Gud själv ingripa, vilket han har gjort först genom att ge oss sitt ord och sedan genom att själv bli människa. Jesus själv vittnar om Guds ord och det som går att finna i det: **"Ni forskar i Skrifterna, för ni tror att ni har evigt liv i dem. Det är just de som vittnar om mig"** (Joh. 5:39). Guds ord vittnar för oss inte endast om den dom som skall komma, utan också om hur och i vem vi får tillträde till de frälstas skara, till de förståndiga som verkligen är Guds sanna folk.

I dopets stund sker det att människan inlemmas i Kristi kropp, som är Guds sanna folk och kyrka. I dopets stund dör den gamla människan som inte skulle kunna bestå vid dopet, och en ny människa uppstår, till nytt liv i och med Kristus: **"Eller vet ni inte att alla vi som är döpta till Kristus Jesus är döpta till hans död? Vi är begravda med honom genom dopet till döden för att leva det nya livet, liksom Kristus är uppväckt från de döda genom Faderns härlighet"** (Rom. 6:3-4).

Därför är du som har fått bli döpt kallad att leva och vandra tillsammans med Guds folk, den kyrka som Gud själv har återlöst och som han också framöver har lovat ta hand om (Matt. 16:18). I den församling där Guds ord får höras är det Gud själv som leder sitt folk med Lag och Evangelium. I den församling där Guds he-

liga nådemedel förvaltas rätt, i enlighet med Jesu egen instiftelse, behöver du inte tvivla på att Kristi egen kropp och hans eget blod är den livgivande mat och dryck som han själv ser till att du får äta och dricka. Där Jesus själv är mat och dryck, där finns också löftet om evigt liv. Jesus säger: **"Jag är det levande brödet som har kommit ner från himlen. Den som äter av det brödet för ska leva i evighet. Och brödet som jag ger är mitt kött, för att världen ska leva...**

...Den som äter mitt kött och dricker mitt blod har evigt liv, och jag ska låta honom uppstå på den yttersta dagen. Mitt kött är verklig mat och mitt blod är verklig dryck. Den som äter mitt kött och dricker mitt blod förblir i mig och jag i honom" (Joh. 6:51, 54-56).

Till sin kyrka har Jesus själv också sänt det ämbete

som har i uppgift att på hans befallning ge syndaavlösning för varje själ som oroas av synden och dess dom. Åt ordets ämbete, för att tjäna Guds folk och var och en som är ängslig på grund av sin synd, har kyrkans Herre gett ett löfte och uppdrag: "Om ni förlåter någon hans synder så är de förlåtna". (Joh. 20:23)

Vandra tillsammans med det frälsta folket!

Domsöndagen med dess budskap om den dubbla utgången är ett allvarligt budskap som vi inte skall ta lätt på. Så som profeten Daniel skriver skall en dag var och en som sover i mullen väckas, en del till evigt liv och en del till evig skam.

Som kristen behöver du dock inte frukta för den kommande domen. Redan i dopet har du upptagits som medlem i Guds folk och i sin kyrka vill han fortsättningsvis med sina nådemedel vara nära dig, så att du en dag

skall få ingå i den eviga vilan tillsammans med Gud och alla hans heliga. I den vilan finns inte mera någonting som kunde avleda dig på villovägar.

Vandra därför här i tiden med Guds ord som ljus på vägen, tillsammans med Guds församling. Världen vill förneka Guds ord och den dubbla utgången, dess profeter och falska messiasgestalter försöker förgrumla bilden av vad Guds kyrka och folk är. Men den församling som håller sig till Guds ord och litar på Skriftens löften, den tar Jesus själv hand om, intill den dag då han själv kommer tillbaka. Det folket behöver inte stå där med skam, utan får ärva det eviga livet.

Domsöndagen,¹ tredje årgångens GT-text

Av Martin Luther

På den tiden skall Mikael träda upp, den store fursten, som står som försvarare för dina landsmän. Det kommer en tid av nöd, som inte har haft sin like ända från den dag då människor

---

¹ *Luthers utläggning av Daniel 12, från 1530.*

blev till, ända till den tiden
(Dan. 12:1).

1. ÄVEN OM MIKAEL ÄR ETT ÄNGLANAMN, förstår vi det här – liksom i Upp. 12:7 – som Herren Kristus, som strider här nere på jorden med sina änglar, det vill säga predikanterna, mot djävulen, med evangelium. [Mikael] kallas ju ”den store fursten”. Han har nu trätt upp för de kristna och tröstar dem med nådens ord. Dittills har det varit den fruktansvärdaste tiden någonsin på jorden – Kristus citerar ju de här orden i Matt. 24:22: ”Hade inte den tiden förkortats skulle ingen människa bli frälst” – inte heller edomiterna, moabiterna, ammoniterna.

Det började i Italien, i Rom och på andra orter, att man gjorde narr av tron på epikureiskt² vis och inte

---

² *Epikurism*, en antik filosofisk riktning där man strävar efter kontrollerad njutning utan någon som helst smärta (”goda dagar”).

längre döpte barnen. Så blev det slut med allt, dop, sakrament och ord, och ingen människa kunde bli frälst.

2. Här menas inte fysisk nöd – den har varit mycket större i Jerusalems förstörelse, Rom och andra länder och städer – utan själarnas nöd eller kyrkans andliga nöd, förutsagd genom Kristi lidande. Fysisk nöd är timlig, och upphör med kroppen. Men här handlar det om kyrkans existens, som djävulen angriper på två sätt genom Antikrist [*der Endechrist*]: på den ena sidan genom epikureiskt förakt för sakramenten och Guds Ord; på den andra sidan genom samvetets ångest och förtvivlan då de kristna inte får någon riktig tröst av nåden, utan en enda tortyr genom egen förtjänst och gärningar (vilket epikuréerna och hedningarna inte kan veta något om).

Så var det alltså tid för Mikael att träda upp och inte i

sista stund låta kristenheten gå under, utan åter trösta och samla henne genom sitt frälssande nådens ord.³

Härav följer, Dan. 12:2–3: **”De många som sover i mullen ska vakna, några till evigt liv, andra till förakt och evig skam. De förståndiga ska då lysa som himlavalvets ljus, och de som har fört många till rättfärdighet, som stjärnor, alltid och för evigt.”**

3. Ängeln [som talar till Daniel] skyndar till yttersta dagen. Även om han har mer att säga om Mikael's uppgift, går han ändå i förväg till världens slut och talar om de dödas uppståndelse. Men han återkommer snart och talar om lärarna och predikanterna som ska lysa som himlens glans och stjärnorna, och omvända många före de

³ I Luthers text saknas slutet av vers 1: **”Men på den tiden ska alla bland ditt folk bli frälsta som finns uppskrivna i boken.”**

döda uppstår. På samma sätt talar han tidigare i Dan. 9:26 om hur staden förstörs, före han beskriver **”den sista veckan”**, som ändå måste komma före förstörelsen. Några förstår lärarnas lysande som livet efter detta enligt 1 Kor. 15:41 [vers 40: **”men de himmelska kropparnas glans är av ett slag och de jordiska kropparnas glans av ett annat slag.”**]. Det är väl också sant, men vi förstår det här som den bedrövade kyrkans nöd och tjänst.

”Många ska vakna”

4. På den yttersta dagen kommer vi inte alla att uppstå, som Paulus säger i 1 Kor. 15:51. De som lever den dagen kommer varken att dö eller uppstå, utan förvandlas på ett ögonblick och ryckas upp i luften för att möta Kristus. Men många, det vill säga de flesta, kommer att vara döda eller ”sovande”. Så blir Kristus domare över levande och

döda (som det heter i trosbekännelsen). Här ser vi att det inte finns något att hoppas eller vänta på efter den tid då påven uppenbaras, annat än världens slut och de dödas uppståndelse. Här slutar Skriften och all profetia.

12:4: **”Men du, Daniel, göm dessa ord och försegla denna skrift till ändens tid. Många ska forska i den och kunskapen ska bli stor.”**

5. Här säger ängeln klart att Daniels bok förblir förseglad, men inte för evigt, utan till den yttersta tiden, då öppnas den och mycket kunskap hämtas ur den – det är det vi arbetar på, som sagt [i utläggningen av Daniel 11], att profetiorna inte kan förstås grundligt förrän de fullbordas. Sedan, när det har skett, vittnar de om det skedda. Som när Kristus först efter sin död **”öppnade deras sinnen, så att de förstod Skriften”**, Luk. 24:27. Och

före det sade han: **”Jag säger er det, så att ni tror det när det har skett.”**

12:5: **”När jag, Daniel, såg upp, se, då stod det två andra där, en på flodens ena strand och en på den andra stranden.”**

6. Om de här två säger han ingenting mer, vad de är, talar eller gör; bara att de är ”andra”, andra än ängeln som talar med honom. Kanske är de de två änglarna, den ene persernas furste och den andre grekernas furste, som han talar om i Dan. 10:13, som hindrar folket Israel hos kungarna. De ”står” och förblir hindrare till världens slut, den ene i öster, den andre i väster, så att Guds Ord och hans kyrka inte har bara framgång, utan som han själv tolkar det i det följande:

12:10: **”Många ska bli re-nade och tvagna och lutt-rade, men de ogudaktiga ska bedriva sin ogudaktig-**

het och ingen ogudaktig ska förstå detta, men de förståndiga ska förstå det.”

7. Hur ljust och mäktigt evangelium än går fram, och hur stark kyrkan än är, så måste det finnas kättare och falska lärare, som prövar henne så att de pålitliga blir uppenbara. Sådan kättare lägger gärna an på kungar och stora herrar. Alltså kommer det att finnas kättare ända till slutet.

12:6: **”En av dem sade till mannen som var klädd i linnekläder och som stod ovanför flodens vatten: ”Hur länge dröjer det innan änden kommer med dessa märkliga ting?”**

8. Mannen i linnekläder är ängeln (Gabriel) som har talat från Dan. 10:1 och hit. Men vem som frågar ”Hur länge” sägs inte. Men det är kyrkans röst och klagan som säger: Gud, hjälp! Räcker det inte med att Antikrist har fördär-

vat kyrkan så i grunden? Knappt har hon blivit vederkvickt av Mikael så kommer kättarna, sektandarna, sakramentarierna, vederdöparna och orsakar nöd – när ska det äntligen sluta? Därtill har girighet och mammon gjort sådana framstötningar att man får befara att evangelium svälts ut. Det blir som med Lot i Sodom och Noa före syndafloden. I världen vill nu överordnad som underordnad inte se och höra något annat än girighet, ocker och självsvåld, så att den tiden är inne om vilken Lyra och andra tillsammans säger att efter Antikrists fall kommer världen att leva fritt och säga: det finns inte längre någon Gud.

9. Här svär ängeln en ed och säger oss med stort allvar att inte frukta eller ge efter för kättarna och påven, nämligen:

12:7: **”Jag lyssnade till mannen som var klädd i linnekläder och som stod ovan-**

för flodens vatten, och han lyfte sin högra och sin vänstra hand upp mot himlen och svor vid honom som lever för evigt att efter en tid och tider och en halv tid och när det heliga folkets makt är krossad, då ska allt detta vara fullbordat.”

10. Det här hör Daniel, och förstår det inte, han ber om insikt. Men han får höra: Det skall vara förseglat till den yttersta tiden, han skall gå till sin del, det vill säga hans bok kommer då att tjäna kyrkan enligt sin gåva. Till dess skall han vila, och hans bok förbli obegriplig.

11. När denna tid, två tider, halv tid är förbi, och kättarna har upphört att förskingra och splittra kyrkan, kan inte heller vi veta, förrän vi ser hur kyrkan, en fattig liten hop, enhälligt håller sig till Ordet, och kättarna tillsammans med världen blir mätta, överfulla och epikureiska och

ingen längre tar emot Skriften. ... Då är det slut, som Kristus säger i Luk. 18:8: **"Men ska Människosonen finna tron på jorden när han kommer?"** Så liten måste kyrkan ännu bli, och allt bli bara girighet, ocker, buk, frosseri och kött, alldeles som före syndafloden.

12:11–12: **"Från den tid då det dagliga offret blir avskaffat och förödelsens styggelse uppställd ska det gå 1 290 dagar. Salig är den som håller ut och hinner fram till 1 335 dagar."**

12. Om det här var mänskliga, vanliga dagar, så skulle ängeln tala om den sista veckan, i vars mitt det dagliga offret upphör genom apostlarnas kyrkomöte [*Concilium*], Apg. 15:6, och kejsar Caligula ställer sin styggelse i templet. Då utgör de 1290 dagarna nästan den återstående hälften av den sista veckan, nämligen tre och ett halvt år. Efter den nådde evangelium hedning-

arna genom Paulus och Barnabas, Apg. 13:46. På så sätt täcker ängeln över sitt tal med de här orden, och lindar in dem, då han går tillbaka till den sjunde veckan efter att han har talat om framtiden ända till världens slut.

13. Om det däremot är ängladagar, det vill säga ett år per dag, som tidigare i Dan. 9:24, så löper 1290 dagar till kejsar Ludvigs fjortonde år, han som förbannades av påven, och 1335 dagar löper till Karl IVs 23 år, nästan sju år före kyrkomötet i Kostnitz.

14. Jag skulle ändå gärna tyda det dagliga offret på andligt vis som det heliga evangeliet, som måste förbli till världens slut tillsammans med tron och kyrkan. Det kan ändå hända att världen blir så epikureisk att det inte finns en offentlig predikstol i hela världen, och att det offentliga talet blir idel epikureisk styggelse, och att evangelium endast bibehålls i hemmen

genom husfäderna. Det skulle vara tiden mellan Jesu ord på korset **"Det är fullbordat"** och **"Fader, i dina händer befaller jag min ande"**.

För liksom Kristus levde en stund efter "fullbordat", så kan också kyrkan bestå något efter det offentliga tystnandet av evangelium. Och på samma sätt som judarnas dagliga offer upphävdes genom apostlamötet i den sjunde veckan, men ändå fortsatte till Jerusalems förstöring, också (frivilligt) genom apostlarna själva ... så kan också evangelium tiga offentligt i predikstolen, men ändå uppehållas av fromma kristna i hemmen.

15. Men sådan nöd ska inte vara längre än 1290 dagar, det vill säga tre och ett halvt år; för utan offentlig predikan kan inte tron uppehållas länge, eftersom världen under tiden blir ondare också under bara ett år. De sista 1335 kommer att vara särskilt

onda, det kommer att finnas bara lite tro i hemmen. Därför säger han: **"Salig är den som håller ut."** På samma sätt som Kristus säger i Luk. 18:8.

16. Nästan alla lärare har talat om tre och ett halvt år, och böckerna är fulla av det, utan att de tolkar det som Antikrists välde ... Daniel profeterar vidare om vad som sker efter Antikrists fall, och sätter de tre och ett halvt åren efter Mikael och efter ängelns ed över vattnet.

17. Även om den tolkningen ser ut som om man kunde var viss om den yttersta dagen, vilken dag och viket år – vilket Kristus dock förbjuder att veta, Apg. 1:7 och Mark. 13:32 – så fattas ändå mycket.

1) När evangeliets offer har upphört offentligt, så kan ingen märka dagen eller året när det börjar, för det upphör inte på en enda dag på alla ställen.

2) Också om man visste när det börjar, så kommer 1335 dagar efter 1290 ... Det vore då om Gud uppväckte en Noa som kunde räkna dagarna och träffa rätt.

18. För min del nöjer jag mig med att den yttersta dagen måste stå för dörren, eftersom nästa alla tecken som Kristus och apostlarna Petrus och Paulus förkunnar, har inträffat, träden knoppas och Skriften grönskar och blommor. Det handlar inte om att vi inte vet dagen precis; låt någon annan göra det bättre. Förvisso är slutet nära.⁴

Martinus Luther

⁴ De återstående styckena 19-24 är inte fortsättning av textkommentaren, utan handlar allmänt om Daniel.

1. Yttersta dagen skall fröjdefull bli / för dem som lever med Kristus i tro. / Yttersta stunden skall inträde giva, / till deras saliga, eviga ro. / Arbete, strid / byts då i frid, / härlighet följer på mödosam tid.

2. Den som i tiden av Gud skall beredas / till att få sluta sin levnad i frid, / måste av honom i Ordet då ledas, / till en rätt kunskap om Frälsaren blid. / Änden blir god, / när Jesu blod, / här fått uppliva och stärka vårt mod.

3. Fruktar du ännu för döden och domen, / då må du tänka på Frälsarens död! / Ty för att vi skall ha frid är han kommen, / korsfäst och dödad i yttersta nöd. / Är det vår tröst, / att han oss löst, / blir domsbasunen en glädjefull röst.

4. Gör, Herre Jesus, den sanningen viktig / för våra hjärtan att du är vårt allt, / att du vår sak för vår räkning gjort riktig, / då alla människors synd du betalt / Hjälp att vi må / lita därpå, / och för din tron med frimodighet stå!

SH 486

*Text: Magnus Malmstedt
Melodi: Finsk variant av svensk
folkmelodi*

Himmelriket är också som ett nät som kastas i sjön och fångar fisk av alla de slag. När det blir fullt drar man upp det på stranden och sätter sig och samlar de goda fiskarna i kärll, men de dåliga kastar man bort. Så ska det bli vid tidens slut. Änglarna ska gå ut och skilja de onda från de rättfärdiga och kasta dem i den brinnande ugnen. Där ska man gråta och gnissla tänder.

Matt. 13:47-50.*

[81]** TYNGDEN I DEN HÄR LIKNELSEN LIGGER I SLUTDELEN, nämligen att de onda ska skiljas från de fromma i yttersta domen, som Kristus säger här: **Änglarna ska gå ut och skilja de onda från de rättfärdiga.**

[82] På så sätt stärker liknelsen de troendes hopp, att de visserligen i detta liv är tvungna att stå ut med de onda som är blandade med dem, men de får vara vissa om de onda skiljs ifrån dem på den dagen, alldeles som änglarna en gång skiljde sodomiterna från Lot (1 Mos. 19).

[83] Liknelsen gäller också mot svärmeandarna, som inte vill tåla de onda bland de goda – som om endast de själva var goda – och vill avlägsna de onda före yttersta domen. Men här säger Kristus för det första, att det skiljandet inte sker före världens slut, och för det andra, att det inte är människor utan änglar som utför det. De sysslar uppenbart med dumheter: i gamla tider donatisterna och liknande; idag Münzers# anhang.

[84] Att vi inte vill tåla de orättfärdiga och orättfärdigheten är ett medfött fel hos oss från arvsynoden. Vi är alltid färdiga att kritisera de onda och döma alla, och vidare anse att vi har vishet, rättfärdighet och makt att förbättra allting, som om vi var rättfärdigare och visare än andra människor, som fariséen i evangeliet: **Gud, jag tackar dig för att jag inte är som andra människor** (Luk 18: 11).

Så ville Donatus## och hans anhängare hålla sig renare än alla syndare, och Münzer ville utrota alla ogudaktiga. Det kallas att se flisan i sin broders öga, men inte bjälken i sitt eget (Matt. 7: 3).

[85] Det eländet upphör inte före världens slut. Det har alltid funnits, finns nu, och kommer att finnas folk som vill avlägsna de ruttna fiskarna före nätet dragits i land – och märker inte att de själva är ruttan fisk som kommer att rensas ut. Var och en vill gälla som from och tillrättvisa andra.

[86] Det är just ”**att bli som Gud,**” det som vi drog på oss i paradiset (1 Mos. 3:5), som om vi själva var utan fel. Alltså tillkommer det endast Gud att döma allt och rätta allt: nu genom Ordet, då i handling. Under tiden gäller: Är En god, är alla goda.

* Den aktuella bibeltexten var tidigare 3 årgångens evangelium på Domsöndagen. I den nya finländska evangelieboken (1999) är den alternativ evangelietext för helgen.

** Betraktelsen hör till Luthers utläggning av Matteus 1–18 från 1538 (Walch-2 VII, 217).

Thomas Münzer (omkr. 1489-1525) var en tysk landsortspräst och samtidigt revolutionär, som uppmanade ”den vanliga människan” till uppror mot överheten. Han ledde det tyska bondeupproret, eller bondekriget, och blev slutligen tillfångatagen och avrättad.

Donatus, biskop i Nordafrika (död ca. 335), ledde en kristen sekt där. Sekten menade att avfallna präster kunde inte längre förrätta giltiga sakrament. Man ansåg att prästen måste vara ren och syndfri.

Gemenskapsavtal för de nordiska lutherska stiften

Av Otto Granlund

Under de två senaste decennierna har lutherska församlingar utanför folkkyrkornas strukturer växt fram i Finland, Sverige och Norge. Dessa församlingar har i sin tur bildat stift i respektive land, Missionsprovinsen i Sverige, Evangelisk-lutherska missionsstiftet i Finland och Det evangelisk-lutherske stift i Norge. De nordiska stiften har på många sätt en liknande historia och delar förhoppningen att kunna arbeta för att bekännelse trogna lutherska församlingar skall få finnas i Norden också i framtiden.

För att fördjupa och reglera samarbetet mellan de olika stiften har ett samarbetsavtal, De nordiska lutherska stiftens gemenskap, sammanställts. I dokumentet framhålls att de nordiska lutherska stiften har en tillräcklig enhet i läran och praxis för att möjliggöra altar- och predikstolgemenskap mellan stiften. Alla tre stift bekänner att Bibeln är grunden för all lära och tro, samt att de fornkyrkliga bekännelserna och de lutherska bekännelseskrifterna förklarar Skriften rätt

och är bindande för stiftens. Genom avtalet uttrycker stiftens också viljan att bygga och upprätthålla församlingsliv där alla Kyrkans sju kännetecken kommer till uttryck, samt att försvara det mot lärare och lärare som motarbetar beaktelsen.

Information om de lutherska stiftens i Norden

Evangelisk-lutherska missionsstiftet i Finland

Grundat: 2013

Församlingar: 35, varav 3 svenskspråkiga

Biskop: Risto Soramies, sedan 2013

Internet: www.lhpk.fi/sv

Det evangelisk-lutherske stift i Norge

Grundat: 2013

Församlingar: 5

Biskop: Thor Henrik With, sedan 2013

Internet: www.valgmenighet.no

Missionsprovinsen i Sverige

Grundat: 2003

Församlingar: 12

Biskop: Roland Gustafsson, sedan 2010

Internet: www.missionsprovinsen.se

Redan tidigare har stiftens haft samarbete med varandra, bland annat i samband med biskops- och prästvigningar samt biskopsmöten för stiftens biskopar. Enligt avtalet är målsättningen att biskopsmötet i fortsättningen "sammansätter minst två gånger per år för att dryfta frågor som berör stiftens

liv, lära, ekumeniska relationer och kyrkorätt."¹

I Missionsprovinsens publikation Sändebrev till Missionsprovinsen beskriver provinssekreterare Bengt Birgersson på vilket sätt avtalet också konkret kan komma församlingsmedlemmen till gagn: "om någon kommer för studier till

¹ De nordiska lutherska stiftens gemenskap.

Sverige från det norska eller det finska stiftet, så kan han/hon vara trygg i att här finns samma tro och bekännelse som hemma, den här församlingen är i gemenskap med min församling därhemma.”²

En av målsättningarna med avtalet är också att stiftens samfällt skall kunna rikta sig utåt och knyta kontakter även till andra lutherska kyrkor utanför Norden. Redan pågår förhandlingar med *International Lutheran Council* (ILC), som är ett samarbetsorgan för konfessionella lutherska kyrkor. Medlemskyrkor i ILC är för närvarande bland annat den tyska *Selbständige Evangelisch-Lutherische Kirche* och den amerikanska *Lutheran Church–Missouri Synod*.

1. Julen nu inne är, / ljuvlig och blid. / Jesus, bliv du oss när', / helga dess frid! / Du som är världens ljus / lys i vårt hjärtas hus, / vänd oss från jordens grus, / nu är det tid!

2. Läk alla djupa sår, Frälsare kär, / som vi i världen får! / Led du oss här! / Du som vid änglars sång / föddes åt oss en gång, / kom till vår boning trång! / Var med oss här!

3. Tack för ditt nådesord, / ljus på min stig! / Tack för ditt rika bord, / dukat för mig! / Tack för ditt dyra blod, / tack för din Ande god, / tack för ditt tålmod, / Herre, med mig!

SH 14, 1993

Text: Lina Sandell

Melodi: Gustaf Lewenhaupt

---

² Bengt Birgersson, Sändebrev till Missionsprovinsen, nr. 84.

Betraktelse över Joh. 1:14

”Och Ordet blev kött och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, den härlighet som den Enfödde har från Fadern.”

DET ÄR FÖRSTA GÅNGEN SOM JOHANNES KALLAR ORDET *den enfödde Sonen av Fadern*. Frågar du vad han menar, säger han: **”I begynnelsen var Ordet; genom Ordet är allting gjort; i honom var liv, och livet var människornas ljus.”**

Så förklarar han sig själv och säger: Ordet kallas den enfödde Sonen av Fadern. Du hör klart och tydligt, att Ordet, som av evighet var nära Fadern och är människornas Ljus, kallas Guds Son, ja, enfödde Son. Han allena är det, ingen annan utom honom. Här står det nu vad han önskat förtydliga med *Ordet*, och alltid vill han predika klart om Kristi rike, vilket han hittills har gjort med alldeles förtäckta och sällsamma ord, som i inget språk låter enkelt. Han säger därför, att Ordet är Guds enfödde Son.

Nog har Gud många söner och barn, men bara en är den Enfödde, om vilken det sägs, att allt är gjort genom honom. De andra sönerna är inte Ordet, genom vilket allting är gjort, utan de är skapade genom denne enfödde Son, som lika med Fadern är himmelens och jordens Skapare. De andra blir allesamman söner genom denne enfödde Son, som är vår Herre och Gud.

Så kallas vi många födda söner. Han allena är den enfödde Sonen, som Fadern i Gudomen har fött av evighet. Så har nu Ordet, genom vilket allt är skapat och uppehållet, blivit kött, d.v.s. människa, född efter köttet av Abrahams och Davids säd, bott ibland oss och återlöst oss ifrån köttet och djävulens våld. Och därigenom att han blivit människa, fastän han var härlighetens Herre av evighet, blir vi fattiga människor, som tror på hans namn, Guds barn, och Gud blir vår Fader. Men Han al-

lena är den enfödde Sonen, genom vilken Gud skapar allt, regerar och gör såsom Paulus säger.

Denna text ska vi hålla i hög ära, och därmed trösta oss i all vår vedermöda och anfäktning. Den som med tron fattar det, med honom är det ingen nöd, han är ett barn av den eviga sälligheten, till vilken han kommer genom den enfödde Sonen, som är Gud av evighet.

Nu först blir detta evangelium ljust och klart. Förut använde evangelisten i alla språk ett ovanligt och märkligt talesätt, då han sade: I begynnelsen var Ordet, genom Ordet är världen skapad, och Ordet var kött.

Vem har någon sin hört ett sånt tal?

Nu är det klart. Ordet, säger evangelisten, det som han talat, är Guds enfödde Son, sann Gud och skaparen med Fadern allena. Han är född av Fadern inte Fadern av honom. Så bekänner vi och ber: Vi tror på Jesus Kristus, hans enfödde Son.

Mose använder ett dylikt tal: Gud sade (1 Mos. 1:3) men Johannes tillägger förklaringen, såsom det är sagt.

Det är vår kristliga tro, att Jesus Kristus är sann Gud och människa, Faderns enfödde Son, av honom född från evighet och av jungfru Maria född i tiden. Att de som tror på honom blir frälsta ifrån synder och allt ont. Han allena gör dem till kristna, till Guds upptagna, inte naturliga barn. Ty Kristus, vårt huvud, är allena Faderns enfödde, naturlige, verklige Son. Detta evangelium borde vi högeligen akta, såsom de heliga fäderna ha gjort.

Varför?

Den som har Sonen, han har ingen nöd, utan han är Guds barn. Han blir genom honom Guds Son, en Kristi medarvinge och broder.

”Och han var full av nåd och sanning.”

FÖR ATT BÄTTRE FÖRSTÅ DESSA ORD, måste vi jämföra Adam och Kristus. Adam har genom sin olydnad och sitt fall ådragit oss arvsynden. Vi har fallit i synd och död, blivit skyldiga till Guds vrede, fördömelse och eviga straff, så att på Adams sida inget annat är att se, än idel Guds vrede och onåd. Hela världen ropar och klagar över detta usla liv. Vi erfar det dagligen. Ingen människa är ett enda ögonblick säker om sitt liv. En dör i pest, den andre drunknar, den tredje blir mördad och sedan när livet tagits ifrån oss får maskarna sin mat. Därför är världen en riktig jämmerdal, ett tillhåll för all orenlighet. Här ser man på Adam och alla människor, som fulla med Guds onåd, vrede och förbannelse lider. Adam är inte full med nåd.

Men i Kristus är inget annat att se, än idel nåd, kärlek, frid, fröjd och omsorg. Därmed är han helt och hållet överhopad, såsom den himmelske Faderns käre Son. Därför är han en helt annan man än Adam. De är emot varandra som en ängel och djävulen. Vad Kristus talar och gör, har Gud ett gott behag till. Och hans tal är alltid talat till det bästa, talat och gjort som Gud säger: **”Se, min utkorade, till vilken min själ har behag”** (Jes. 42:1), och Fadern ropade själv från himmelen vid Jordan, då Kristus döptes, och på berget Tabor, när han offentligt betygade: **”Denne är min älskade Son, hör honom”** (Mark. 9:7, Matt. 3:17).

Om nu Kristus säger: **”Dina synder förlåtas dig”** (Matt. 9:2), och till den döde Lasarus: **”Kom ut”** (Joh. 11:43), så är båda händelserna väl talat och gjort. Fadern sade ja därtill. Så är allt vad Kristus talar och gör, idel nåd, kärlek och fröjd, ty han är det kära barnet och den enfödde Sonen som inte kan göra det som skadar.

För den skull ska vi inte tvivla, när vi hör vår Herres ord och hans befallning att låta döpa våra barn och motta det heliga

sakramentet. Fadern har till detta ett gott behag, för sin älskade, enfödde Sons skull, i vilken han utvalt oss, innan världens grund var lagd, och genom vilken han har tagit oss till barn, sin härliga nåd till pris, genom vilken han har gjort oss sköna i honom, i den Älskade. Så säger och Johannes i 1:16: **”Av hans fullhet har vi alla fått nåd för nåd.”**

För oss framställer och skildrar evangelisten Kristus på det ljuvligaste och vänligaste, i det han säger om honom, att han är full med nåd och sanning. På Kristus och ingen annan syftar det skrivna: **”svek fanns inte i hans mun”** (Jes. 53:9).

Han är full med nåd och sanning, det är summa summarum: Allt i Kristus behagar Gud väl. Fadern älskar honom och finner ingen brist, inget fel hos honom. Det som Sonen talar och gör, behagar Gud.

Och Sonen betygar: *Allt vad Fadern vill, det gör jag.*

Till ende Sonen sade han:
Jag måste mig förbarma.
Far ned till detta syndens land
Och lös de fångar arma
Av deras synd och stora nöd.
Fräls dem ifrån en evig död
Och låt dem med dig leva.

Martin Luther, år 1537

*Uti ett efter nutidens behov lämpat urval, tredje delen, s. 30-33,
övers. A. Londén*

Och Ordet blev kött och bodde bland oss, och vi såg hans härlighet, den härlighet som den Enfödde har från Fadern. Och han var full av nåd och sanning.

Joh. 1:14

Arligen firar vi Jesu födelsefest till minne av att "Ordet blev kött". Ordet var i början hos Gud. Allt har skapats genom honom och uppehålls genom honom. Ordet blev kött dvs. människa bland människor.

Guds härlighet var fördold i Jesus för människornas blickar, men den förevisades för utvalda vittnen. För att han skulle bli känd, kom Johannes Döparen före honom. Han förkunnade bättring och döpte dem, som bekände sina synder. Han vittnade om Kristus med sin predikan och sitt dop. Han bekände: **"Se, Guds Lamm, som tar bort världens synd!"** (Joh. 1:29). Guds härlighet i nåd och sanning skänks som gåva genom hans enfödde Son Jesus att tillägnas med tro.

Genom tiderna har Gud haft många barn. Jesus Kristus är hans enfödde Son på det sättet, att han ensam är Gud och människa. Det, hur evig Gud och en skapad människa har i honom förenats till en odelad person, är en sak som övergår förståndet.

Evangeliet vittnar för Jesu gudom. Han använde ofta om sig själv det profetiska namnet Människoson. Han var sann människa ända från sin befruktning och födelse, för av en människa föds en människa. Han är den samme Människosonen för alla i sin synliga, härliga återkomst på den sista dagen (Matt. 25:31, Luk. 17:30).

Nu lever vi i en tid då vittnesbördet om Kristus och hans försoningsverk ges åt alla folk såsom han har befallt genom

sina apostlar. Dessa har gett ett samstämmigt vittnesbörd om honom enligt det uppdrag som de fått.

”Bröder, jag vill påminna er om evangeliet som jag predikade för er [...]. Jag förde vidare till er det allra viktigaste, vad jag själv har tagit emot: att Kristus dog för våra synder enligt Skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna och att han visade sig [...]. Och vare sig det nu var jag eller de andra, så är det detta vi förkunnar och detta ni har kommit till tro på” (1 Kor. 15:1, 3-5, 11).

På detta sätt bör evangeliet predikas och mottas ända till den sista dagen. Den frälsande tron grundar sig på apostlarnas vittnesbörd. I denna tro får inte blandas något förtjänstfullt från människans sida.

Gud har uppväckt sin Son, vilken som sann människa har lidit i människornas ställe och för människorna syndernas straff. Gud har förhärligat vår Frälsare genom att uppväcka honom från de döda. I denna Guds gärning blir vi rättfärdiga inför honom endast genom att tro på Kristus. Han har utlämnats **”för våra synders skull och uppväcktes för vår rättfärdiggörelses skull”** (Rom. 4:25). **”På den dagen ska Herrens telning bli till härlighet och ära och landets frukt till stolthet och prydnad för den räddade skaran av Israel”** (Jes. 4:2).

Matti Roininen, Lahtis

Tunnustus - luterilaisen opin puolesta, 2/2014, s. 1

Betraktelse över Jes. 60:1-7

1. DENNA EPISTEL ÄR EN TRONS UPPMUNTRAN och ett evangeliets förebud, och hur det skulle vara predikat i hela världen, och kristna utväljas av alla länder. Den är en tydlig och lätt profetia, därför behöver den inte mycken utläggning. Men att han kallar evangelium ett ljus, en klarhet, ett sken och en Herrens uppgång, därmed ger han till att förstå åtskillnaden emellan evangelium och lagens ljus. Vilken åtskillnad bör nogsamnt märkas, på det att man inte må sammanblanda evangelium och lagen, och kalla det evangelium som är lag och tvärtom. Ty i advent och i de förra episteltexterna har vi hört, hur evangelium är ett livets Ord, en lära om nåd, ett glädjens ljus, som tillsäger, med sig för och ger Kristus med alla hans nådegåvor. Men lagen är ett dödens ord, en lära om vrede, ett bedrövelsens ljus som uppenbarar synden, och kräver den rättfärdighet av oss, som vi inte kan åstadkomma; varigenom samvetet förnimmer och måste bedrövas och bli oroligt. Och för ett sådant samvete kommer och blir denna Jesajas trösterika profetia sjungen, att den åter må bli till glädje, levande och fritt ifrån lagen och synden.

2. Därför måste vi kalla dem, det ena Herrens ljus; det andra tjänarens ljus, 2 Kor. 3:13. Herrens ljus har gått upp genom Kristus; tjänarens ljus genom Moses. Därför kunde inte Aron och Israels barn skåda Moses ljus och klarhet, i hans ansikte, utan måste sätta ett täckelse framför. Men då Kristi ansikte på Tabors berg blev förklarad, var det inte odrägligt. Ja, det var så lustigt och ljuvligt, att Petrus av glädje sade: **"Herre, det är gott för oss att vara här. Om du vill ska jag göra tre hyddor här: en åt dig, en åt Mose och en åt Elia"** (Matt. 17:4). Där var inte heller Mose ljus odrägligt, utan ljuvligt. Ty evangelium gjorde lagen, som är tuktomästaren, behaglig, som förr

var odräglig och obehaglig för naturen, som ofta är sagt. Så säger Jesaja:

3. **"Stå upp, var ljus, ty ditt ljus kommer, och Herrens härlighet går upp över dig"** [Jes. 60:1]. Detta uppstående är utan tvivel sagt till den, som ännu inte är uppstånden det är, till den som ligger och sover, eller är död. Ty mig tycks, att detta är det språk som Paulus menar och ser uppå, när han säger i Ef. 5:14, **"Vakna, du som sover. Stå upp från de döda, och Kristus ska lysa över dig."** Kristus är utan tvivel detta ljus; varom och Jesaja här talar, som igenom evangelium lyser i hela världen, och upplyser alla dem, som stå upp och begär honom.

4. Vilka är nu dessa som sova och är döda? Utan tvivel alla de, som är under lagen. Ty de är alla döda genom synden; men i synnerhet är sådana döda, som icke sköta om lagen, samt leva i uppenbart överdåd. Men de verkheliga är sovare, vilka inte känna, varuti det felar dem. Dessa döda bekymrar sig föga om evangelium, utan insomna och dö bort allt fram gent. Därför måste Anden väcka upp dem, att de må se och känna detta ljuset. Men det tredje slaget, de som känner lagen, och vilkas samvete gnager dem, de är törstiga efter nåden, och suckar efter evangelium. De förorsakar jämväl, att [evangelium] kommer och blir givet: de har förkunnat, på det att andra som sover och är döda, må uppvakna och undfå ljuset. En sådan är också Jesajas [predikan].

7. [...] [M]an må icke tvivla, att alla Jesajas och alla profeters profetior om Kristus flyter ur och är hämtade av Guds löfte, som skedde med Abraham, då [Herren] sade i 1 Mos. 22:18: **"I din avkomma ska alla jordens folk bli välsignade."**

Av dessa ord följer klart att Kristus, Abrahams Säd, borde bli känd i hela världen. Det får ju inte ske genom egen person. Därför sker det genom predikan och kungörelse, [...] nämligen

Därför sker det genom predikan och kungörelse, [...] nämligen en predikan om välsignelse och nåd, varigenom hela världen blev välsignad.

8. Av detta kommer och bevisas även, att Abrahams säd är en sann människa, och likaså Gud. Även så, att han måste födas av en Jungfru, och också att hans rike inte måste vara timligt eller jordiskt. Dessutom att han måste dö, och strax stå upp från de döda, och bli en Herre över alla folk. Sådant är allt med korta, men i grund rika ord författade i detta Guds löfte och vara lätt att bevisa, om tiden så medger, så att man kan se och ta på hur profetiorna har haft sitt ursprung och flutit ur detta löfte, liksom ur en källa. Därför log också hjärtat i Abraham, då ett sådant löfte till kom honom (1 Mos. 17:1). Ty han förstod det, om vilket Kristus själv om denna hans hjärtas glädje säger i Joh. 8:56: **"Abraham, er far, jublade över att få se min dag. Han såg den och glädde sig."** [...]

12. Så är nu ljuset och klarheten *Gud själv*, såsom Kristus säger i Joh. 8:12, Jag är ljuset. Således har vi redan i episteln på juldagen hört, hur Kristus är Guds härlighets sken. Härav är alltså klart, att Jesajas talar, icke om Kristi födelses tillkommelse eller uppgång, utan om evangeliets uppgång efter Kristi himmelfärd, varigenom Kristus är andligen och saligen uppgången och förklarad uti alla trognas hjärtan i världen. Om vilken uppgång talar Skriften mer, än om Kristi födelse. Ty därpå ligger också makt. För evangeliets uppgångs skull är han jämväl född, så att S:t Paulus stöder sig därpå, och säger, att evangelium är av Gud utlovat genom profeterna i den Heliga Skrift om hans Son (Rom. 1:1, 2), etc.

13. Därav är också klart vad evangelium är, och varom det talar. Det är *en ljusets tillkommelse, och en uppgång av Guds härlig-*

het. Det talar om inget annat, än om Guds härlighet, ära och berömmelse. Det är: Det berömmar inget mer, än Guds verk, hans nåd, hans godhet över oss, och att vi skall och måste ha hans verk, hans nåd och hans godhet, samt honom själv, om vi vill bli saliga.

Därmed går två verk i oss. Först slår det ner det naturliga förnuftet och vårt ljus, och fastställer, att det är ingenting och idel mörker. Ty vore i oss ljus och idel mörker, så lät Gud detta ljuset förgäves komma i oss. Det ena ljuset upplyser inte det andra, utan det upplyser mörkret. Därför är all naturlig vishet, alla människors förnuft, alla hedningars konst, all människolärdom och lagar kraftigt omkullstötta och förkastade i denna epistel, och det står fast, att det är alltsammans idel mörker, eftersom tillkommelsen av detta ljus är nödvändig.

Man måste alltså vakta sig för människolärdom, och för allt förnufts godtycke, såsom för mörker, som av Gud är fördömt och förkastat, och allenast stå upp och uppvakna till att ge akt på detta ljus och följa det allena.

14. Det andra verket är, att det slår ned all berömmelse och allt prål med våra egna gärningar, gåvor och fri vilja, så att vi av allt detta icke kan ha någon tröst eller ära, utan idel smälek och blygd för Gud. Ty funnes något hos oss, som är värt ära eller beröm, så hade denna Guds ära och härlighet förgäves gått upp över oss. Men eftersom den nu uppgår över oss, så betygar den, att inget finns hos oss, varav vi inte har skam och vanheder.

Om detta säger Paulus i Rom. 3:23, [att] allesamman är de syndare, och [saknar] Guds klarhet eller ära, [och] de har inget att berömma sig av inför Gud. Som ville han säga: De kan väl ha en naturlig och en egen mänsklig rättfärdighet, och därav på jorden i timligt avseende inför människor njuta ära, beröm och pris, [och inte i den kretsen vara] syndare. Men de är ändå

syndare för Gud, och har ingen berömmelse inför honom och kan inte heller berömma sig av hans gåvor och av honom själv.

15. Nu blir ingen salig, vid mindre [än att] *Guds* klarhet är i honom, att han endast ska trösta och berömma sig av Gud och Guds godhet, som skrivet står i Jer. 9:21, och 2 Kor. 10:17: **”Den som berömmar sig ska berömma sig av Herren.”** Då kan man säga att Guds klarhet går upp.

Så gör även det heliga Evangeliet. Det förkastar allt det, som är vårt och prisar endast Guds nåd och nådegåvor, [...] honom själv, så att vi endast bör trösta och berömma oss av honom, såsom Ps. 144:15 säger: **”saligt är det folk som har Herren till sin Gud!”** och [inget annat] folk. Därför följer [även orden] i Jesaja (60:2): **”Se, mörker ska övertäcka jorden och töcken folken, men över dig ska Herren gå upp, hans härlighet ska uppenbaras över dig.”**

Ett utdrag ur Luthers Kyrkopostilla, eller Utläggningar över de årliga Sön- och Högtidsdagars Epistlar. Lund, 1840 (Olof Rönigk. Varsamt moderniserad svenska). Andra bandet, tredje upplagan.

**Vi i redaktionen tackar Er, våra läsare
och understödjare, för det gångna året
och önskar Er en fridfull jul
och ett välsignat nytt år i Jesu namn!**

Betraktelse över Nyårsdagens episteltext, Tit. 3:4-8

"4 Men när Gud, vår Frälsare, uppenbarade sin godhet och kärlek till oss människor 5 frälste han oss, inte för rättfärdiga gärningar som vi hade gjort utan på grund av sin barmhärtighet. Han frälste oss genom ett bad till ny födelse och förnyelse i den helige Ande, 6 som han rikligt utgöt över oss genom Jesus Kristus, vår Frälsare, 7 för att vi ska stå rättfärdiga genom hans nåd och bli arvingar med hopp om evigt liv. 8 Detta är ett ord att lita på, och jag vill att du med kraft inskräper det, så att de som tror på Gud är noga med att göra goda gärningar. Sådant är gott och nyttigt för människorna."

DENNA EPISTEL LÄR OCH DRIVER DET SAMMA, som vi hörde vid slutet av evangeliet på Juldagen, om välbehag eller en god vilja, och kärleken till vår nästa. Kort sagt är innehållet detta: som Gud har gjort emot oss, ska väl vi göra emot vår nästa. Är inte vi mindre värda sådana nådegåvor inför honom, än en människa är i avseende till oss? Som nu Gud ställt sig vänlig och kärleksfull emot oss, till att ge oss barmhärtighet, så låt oss också göra så emot andra, även om de inte är värda det, eftersom även vi varit så ovärdiga som de. Men för att vi dess bättre må förstå denna epistel, så måste vi ha kännedom om dess ingång och orsak.

Strax före säger han till sina lärjungar Tit. 3:iff: **"1 Påminn dem om att de ska underordna sig och lyda myndigheter och makthavare och vara redo till varje god gärning, 2 att inte förolämpa någon utan vara fridsamma och tillmötesgående och alltid visa vänlighet mot alla människor. 3 Vi var ju själva en gång oförnuftiga, trotsiga och vilsna. Vi**

var slavar under olika begär och lustar, vi levde i ondska och avund, vi var avskryrda och hatade varandra. 4 Men när Gud, vår Frälsare, uppenbarade sin godhet och kärlek till oss människor” etc.

Här ser du, att Paulus lär hur vi bör skicka oss emot Gud och människor, och vill, att vi ska vara lydiga överheten, samt vänliga emot andra. Inte se [på] att de är onda, blinda och villfarande, utan hålla dem det till godo, bemöda sig om att behaga dem och [beakta] att Gud gjort så emot oss, när även vi var såsom de nu är.

Ordet uppenbarar som bekant betyder Evangeliets uppenbarelse, genom vilket Kristus är uppenbarad i hela världen. Visserligen brukar man tillämpa denna epistel på Kristi födelse, men därtill har man ingen grund. Aposteln brukar inte här ordet nåd, utan två andra ljuvliga ord, *vänlighet* och *människokärlek*. Dem tillägnar han Gud som är nådig.

Det första heter på grekiska *chrestoles*, som är ett vänligt och ljuvligt förhållande i ett milt leverne, så att var och en gärna umgås med en sådan människa. Hennes umgänge är trevligt och uppmuntrar till välvilja och kärlek, kan tåla folk, föraktar ingen, avvisar ingen med tvära, bittra och märkliga åthävor. Alla törs förtroligt vistas med henne, såsom evangelisterna avmålar Kristus bland människorna, vänlig emot alla, föraktar ingen, är helt fromsint, mild och foglig.

Så har även Gud genom Evangelium visat sig ljuvlig och vänlig emot oss. Han är alltid redo, och föraktar ingen, överser med all vår svaghet, bortdriver ingen med stränghet. Ty evangelium förkunnar idel nåd, med vilken han tål oss och umgås med oss på det allra vänligaste. Han handlar inte med någon, efter vad han förtjänar, och som det är värt.

Detta är nådens tid, på vilken var och en må med all tillförsikt träda fram till Nådstolen, såsom det står skrivet i Hebr.

4:16 och Ps. 34:6: **”De som ser upp till honom strålar av fröjd, deras ansikten behöver inte rodna av skam.”**

Det är, han ska inte låta er be fåfängt, och med skam gå tomhänta tillbaka.

Det andra ordet heter *philantropia*, människokärlek. På samma sätt som girighet kunde heta penningkärlek, och såsom David i 2 Sam. 1:26 kallar behag till kvinnor, kvinnokärlek. Naturvetare kallar somliga djur människoälskare eller folkära, hundar, hästar m.fl. Ty dessa djur har utav naturen lust och tillgivenhet till människorna, tyr sig till dem och tjänar dem gärna.

Här tillägnar aposteln Gud detta namn. Tidigare har Mose gjort det i 5 Mos. 33:2, 3, där han säger om Gud: **”På hans högra sida brann i eld en lag för dem. I sanning, han älskar folken.”**

Meningen är alltså denna: Gud har i evangeliet inte endast betett sig vänligt, såsom den som hos sig tål och emottar alla, utan han även håller sig till dem, bemödar sig om att vara hos dem och bjuder dem sin nåd och vänskap.

Dessa är ju två söta och tröstliga ord om vår Gud, av vilka vi ser att han bjuder oss sin nåd och löper efter oss och tar emot alla som närmar sig och har behov av honom. Vad ska han väl mer göra? Märk nu, varför evangelium heter en tröstlig och ljuvlig predikan om Gud i Kristus. Vad kan ljuvligare sägas åt ett syndfullt och eländigt samvete än sådana ord? Men för att vi dess bättre må förstå denna epistel, så måste vi ha kännedom om dess ingång och orsak. [...]

Men man måste låta dessa två orden vara oinskränkta och allmänna, och inte göra bland människorna någon åtskillnad till personen, för att det må vara uppenbart, att denna Guds vänlighet och kärlek kommer inte av någon förtjänst eller något anseende, utan av hans barmhärtighet allena.

Det angår allt vad som heter människa, även de ringaste. Ty Gud älskar inte personen, utan han älskar hela släktet och heter inte personkär, utan folkkär, på det att äran må helt och hållet bli hans. Ingen må berömma sig av sin värdighet, inte heller förskräckas för sin ovärdighet, utan den ene så väl som den andre får trösta på [Guds] oförtjänta nåd, som han så vänligen och ljuvligt utbjuder och ger.

Skulle något anseende till person ha funnits, eller någon person vara värdig härtill, så var det visserligen de, som hade gjort rättfärdighetsgärningar.

Men nu förkastar Paulus dem som mest och säger: **”inte för rättfärdiga gärningar som vi hade gjort”** etc. Hur mycket mindre lär då nåden ha uppenbarats för din vishet, välde, adel, rikedom och ditt fagra hårs skull? Det är en stor nåd, men ock bara nåd, som slår ned all egen berömmelse och ära, och upprättar endast Guds ära, för vilken han gett nåden åt ovärdiga, för intet.

Så lär nu denna epistel åter igen de två stycken, tron och kärleken. Eller att få välgärning av Gud, och bevisa nästan välgärning. Skriften yrkar på bägge. Det ena kan inte vara utan det andra. Den som inte stadigt tror en sådan Guds nåd, han visar sig även ohjälpsam emot sin nästa; är försumlig och oviljig att göra gott emot honom. Ju stadigare någon tror, desto flitigare och villigare är han att hjälpa sin nästa. Således befrämjar tron kärleken, och kärleken tron.

Av detta ser vi hur platt intet vi lever i tron. Vi som inbillar oss, att på annat sätt bli fromma och saliga, och uppfinner dagligen så många nya gärningar och läror, att vi till sist inte vet av ett rättsligt gott leverne.

Ett utdrag ur Luthers Kyrkopostilla, eller utläggningar över de årliga Sön- och Högtidsdagars Epistlar. Lund 1840 (Olof Rönigk. Varsamt moderniserad svenska). Andra delen, s. 191.

1. FÅFÄNGT SÖKER JAG UTI MITT HJÄRTA / efter ständig frid
och ro. / Jag där finner endast synd och smärta, / mörker,
köld och brist tro.

2. SÅDAN VAR JAG UNDER TID SOM SVUNNIT, / sådan ser jag,
Herre, mig / när det gamla året har förrunnit / och ett
nytt vi fått av dig.

3. MEN HOS DIG, O HERRE, ÄR VI TRYGGA / i din nåd och tro-
fasthet. / på det fasta ordet vill jag bygga: / *Herren, vår
rättfärdighet.*

4. DET SOM DU HAR GJORT, DET GÄLLER, HERRE, / gäller sä-
kert än i år. / Det må kännas bättre eller värre, / Jesu verk
för mig består.

5. HJÄLP MIG, HERRE, BLOTT PÅ DIG DÅ BYGGA, / på din lyd-
nad, på din död, / och med din uppståndelse mig trygga /
emot lag och samvetsnöd.

6. MED DIG, HERRE, ÅREN SNABBT FÖRSVINNER, / med dig
vägen hemåt bär, / Snart min levnads timglas här förrin-
ner, / snart jag ser dig som du är.

SH 28

Text: A J Bäck

Melodi: Emil Törnwall

REDAKTÖR: Markus Saarinen, Koppövägen 43, B 7, 64100 Kristinestad, Finland. Tel. +358(0)50-358 9797. E-post: marksaar@gmail.com.

ANSVARIG UTGIVARE: Kristian Norrback, Ginstigen 171, 66100 Malax, Finland. Tel. +358(0)50-919 5704.
E-post: kijana@mbnet.fi.

REDAKTIONELLA MEDARBETARE: Tord Carlström (Sannäs), Jan-Erik Back (Korsholm), Thor Hemming (Malax), Lars Lövdahl (Kristinestad) och Tom Lövdahl (Lappfjärd).

LUTHERLÄSARENS WEBADRESS:
www.lutherlasaren.net

DISTRIBUTION: Holger Lövdahl, Södra Lappfjärdsvägen 159, 64300 Lappfjärd, Finland. Tel. +358(0)6-222 1428. E-post: tom.lovdahl@fimnet.fi

BOKLÄDANS KONTAKTUPPGIFTER: Bror-Erik Wikström,
Bölevägen 124, 64240 Böle, Finland. Tel. +358(0)6-225 8144.
Närpes Sparbank, IBAN: FI06 4963 1020 0234 74
BIC: ITELFIHH

LUTHERLÄSARENS BANKKONTO i Finland är Nordea, Kristinestad.
IBAN: FI08 2026 1800 0072 90.
BIC: NDEAFIHH

Inom Sverige används kontonr. 8420-2.1442032064
Om pengar sänds från utlandet till Sverige:
IBAN: SE93 8000 0842 0214 4203 2064
BIC: SWEDSESS

[... D]et må nu gå hur olika till i världen, som det vill, så bör vi, av hur högt eller ringa stånd vi än är, trösta oss med, att vi alla har en enda Kristus, ett dop, ett evangelium, en Ande och att ingen har ett bättre evangelium, ett bättre dop en annan Kristus än den ringaste piga, den ringaste dräng. Även om någon har mer pengar, gods eller annat än du, så har han inte fördenskull en annan eller bättre Gud.

Detta bör man lära sig och noga ge akt på, så att var och en i sitt stånd kan tjäna Gud med hjärtats glädje och säga: "Jag är ingen kejsare eller konung, jag har inga slott, som stora furstar har, men jag har samma heliga dop, samme Kristus, som har dött för mig och vunnit det eviga livet åt mig, samme Kristus som konungen har." De stora rikedomar vi äger genom vår Herre Jesus bör göra oss stolta, så att vi kan lära oss att förakta denna världens härlighet och endast sätta vår lit och tröst till att vi är döpta i Jesu namn och att han för oss har dött och farit upp till himmelen, där han sitter på Guds högra sida för att hjälpa oss från synd och död och all olycka. Den som har det så och vet, att vi i Kristus alla är lika, han går till sitt arbete med glädje och låter sig inte oroas av att han här på jorden under denna korta tid hör till ett ringare stånd och ställning än en annan. Ty därvid blir det, att det är en olikhet i det utvärtes levernet, att den ene har mycket och den andre litet, att den ene är husbonde och den andre tjänare. Därav låter en kristen inte oroas utan säger: "På jorden kan det i Guds namn inte bli annorlunda. Även om jag har det besvärligare än husbonden och matmodern och även om jag inte är så mäktig som en furste, konung eller kejsare, så vill jag ändå inte knota för det utan gärna och villigt bli kvar i mitt stånd, till dess Gud ställer det annorlunda för mig och kanske också gör mig till husbonde eller matmor och under tiden trösta sig med, att jag vet, att varken kejsare eller kung har en annan Kristus eller mer av Kristus än jag. Vill de ha något mer, så vet jag, att de inte finner någon plats i detta rike, ty där är allt lika, eftersom vi alla är Gud behagliga bara därför, att Kristus Jesus lidit för oss och med sitt blod renat oss alla, den ene såväl som den andre, från våra synder. Den skatten äger jag helt och fullkomligt. Därför oroar det mig inte, om jag lider brist i det utvärtes och timliga, då jag i detta stycke inte lider någon brist och då jag, när det gäller de eviga skatterna, blir alla helgon lik."

Ett brottstycke ur Luthers predikan över Matt. 20:1-16, inför Septuagesima (Huspostillan), s. 158.